

Kalandok valóságon innen és túl Prágai Tamás; Pesti Kornél Napkút, Bp., 2007.

Prágai Tamást talán a fejére ejtették? – kérdeztem először gyanakodva magamtól. Olyan könyvet ad az olvasó kezébe, melynek (látszólag) semmibe fodrozódó felszíni hullámaint véve csupán szemügyre, parttalan történeteken át botladozunk a konklúzió és katarzis nélküli végkifejletig, jobban mondva befejezésig. Addig a pillanatig tehát, amikor a szerző pontot tesz történet-folyamainak végére. Zavaros, olykor szinte kibogozhatatlanul tetsző, nehezen követhető események, kapcsolatok, sorsok és sorsnélküliségek.

Vagy mégsem ennyi volna csupán? Az író halkán szól hozzánk, titokzatosságában sem akarja titkokba beavatni olvasóját, mégis sejtjük, többről van szó „hétköznapi kalandoknál”. Persze csak akkor, ha vesszük a fáradságot, hogy a hullámos felszín alá búvárként merülve szemügyre vegyük, kitapogassuk a víz alatti világ különféle létformáit. Vagy ez is csak látszat? S a mélyben hitt világ sokkal inkább a felszínen innen létezik? Pesti Kornél, a lyukas zsebű kortárs író a *mi* reménytelenül sivár hétköznapijainkat éli. A senkinek sem kellő irodalom nem haladhat át pompás menetben diadalívek alatt, még csak nem is vágyként jelenik meg, hanem a *hiány* maga. A nincs.

A kortárs írók, költők semmirekellő, díszes társasága fölött még ott lebeg Kosztolányi kocsmába tévedt szelleme: „a szomszéd asztalnál, ahol legkevésbé jár a levegő, először jellegzetes fejtartás, asztalra könyöklő alak jelenik meg sötétben, utóbb kiderül, sötét szalonkabátot visel; a vakító fehér ingmellen sötét csokornyakkendőt. Egyre fehérebben vakít az arca is, az a jól ismert arc, mely legtöbbet szerepel középiskolai irodalomkönyvekben és lexikonokban”. De mit akar ez a nagyon is élő alak a hullaszagú jelenben, ahol a szebb napokat megélt irodalom bomló teteme fölött lakmároznak épp gúny és nevetség tárgyaivá tett irodalmárok? Talán közéjük ülni? Éjszakába nyúló heves vitákat folytatni élet és halál kérdéseiről? Vagy lejátszani velük néhány kártyapartit (épp mint a Cézanne-alakok Prágai könyvének borítóján) dohányfüstbe burkolózva, rossz boroktól mámorosan? – Szó sincs róla.

„Azt akarom elmondani nektek, hogy kik vagytok” – közli higgadtan a „nagy ember”. „Persze mind azt gondoljátok, hogy tudjátok, kik vagytok... vagy legalább, hogy a legjobban ti tudjátok... azt hiszitek, hogy ti vagytok a győzedelmes típus, az új ember. (...) Hát nem. (...) Nézzetek végig magatokon. (...) Melyőtök gondolja magát például sikeresnek? (...) hova tűntetek a napilapokból? Hol vannak az írásaitok? Hol a véleményetek? Hol

vagytok *egyáltalán?!*” Végsősoron a lényeg nem is a „kik vagytok”, a van, a lét lehetőségeiben rejlő formák felmutatása, sokkal inkább szembesítés a nemlét, vagy a megtúrt lét állapotával. Írók, költők *valakik* voltak egykor, évszázadokon át egymásból kinőve többek lehettek volna – s e *valakik* (értékkörzők, értékteremtők) nemhogy többek: kevesebbek lettek végül. Zagyvaság? Sajnos nem az; sőt, Prágai már itt, kötetének első oldalain kimondja a leglényegesebbet: a nincstelenné vált irodalom bukását éljük. Nem tagadom, lehet ezt finomabban is érteni, félig befogott füllel, félig csukott szemmel olvasva a sorokat. Csak hát mi értelme? – Ahogy szembesülünk a szereplők kicsinységével: tükröt tartunk önmagunk elé. „Tudjátok, mi fáj a legjobban...? Hogy a vágyaitok is annyira szerények” – így Kosztolányi szelleme. – „Díjak és ösztöndíjak, megélhetés... Folyamatos »publikációk«... (...) Szánalmas és nevetséges.”

Név nélkül végiggondolom kortársaimat (beleértve saját magam, mért tennék kivételt), és tényleg nem látok mást, mint az önnön gyarlóságunk ásta gödör feneketlen mélyét. Talán túlzok, persze, finomítsunk: ha a szerző szándéka szerint nem is akarta fekete monokrómra festeni a vásznat, az eredmény mégis sugallja a sötétben látást. Vagyis annak veszélyét, hogy korunk egyre inkább tornyosuló viharfellegei alatt az irodalom önmaga hóhérra lesz: készségesen húzza saját fejére a csuklyát, s puhán nyakára illeszti a kötelet. A „nagy idők” iránti nosztalgia, elvagyódás a szebb napokat megélt (irodalmi) múltba is önáltatás csupán. Ha léteznek egyáltalán ilyen vágyak, ha van még olyan, aki visszatekintve nem letűnt, porosodó bőrkötésbe foglalt, sárguló könyvlapok közül kitekintő alakokat lát csupán a voltból.

Világos: itt nem a történet a lényeg; amikor a történet érdektelenné válik, belépünk a szürreálisba, olyan valóságban túli világba, ahol a dolgok megesnek, végtelenül természetesen, s épp túlzott egyszerűségük, nyilvánvalóságuk által válnak különössé, mint *A lány teste* című novellában. Hősünk egy parki padon épp Paul Ricoeur metafora-elméletébe merül, mikor egy hangtalan léptű lány kerül mögé – vászontáskájában ugyanezzel a kötettel –, mintha a semmiből tűnne elő, megfoghatatlansága ijesztő és csábító egyben: „rémülten vette észre, hogy a lány bőre halvány, csaknem áttetsző, mintha *üres lenne* a teste – ez a szó jutott eszébe, hogy *üres*. Az a különös érzés fogta el, hogy pontosan tudja, mi következik most; meg fogja kapni a lányt (...), de riasztotta, hogy ezt előre tudni lehet. (...) Nem a lány látványa vagy jelenléte, hanem az eset szokatlansága ébresztett benne vágyat.” Ami szürreális, ami hihetetlen: az természetes. Ami véletlenek sorozatának tűnhet: felsőbb akarat irányította szándékolt történés. „Ez a lány nem lehet valóságos,

gondolta, hanem képzelete mellékterméke, a látvány és az olvasás interferenciája révén keletkezett. (...) Kiszámíthatatlan valószínűsége az események szükségszerűen bekövetkező láncolatát sugallta.”

A szerző által teremtett világban épp e „melléktermékek” tűnnek lényegesnek. Kevesebb, amit az események miértjéről szemünket a sorokon futtatva megtudunk, s több (lehet), ami fantáziánk egyéni és egyedi síkjain mutatja meg magát. S ez az, ami Prágai könyvét olvasva bennünk, egyénekben születik meg – itt nincsenek kérdések, nincsenek válaszok. Az olvasónak – néhány konkrétan megfogalmazott kivételtől eltekintve (amilyen például a fent említett Kosztolányi-monológ) – magának kell felkutatnia a lényeges csomópontokat, megfejtenie a szerző korántsem egyértelmű szándékát. A kívül aranykötésű, belül WC-papírra nyomott regények azonban lustává teszik szellemét, lelkét szemetesekükének használva hulladékkal töltik meg. Prágai Tamás nem konyhai hulladékkal kívánja megtölteni lelkünk, de ránk bízva, mit választunk a felkínált holmiból, rábukkanunk-e az értékekre, választásunkat nem feltétlenül segíti, csupán egy kor lenyomatát adja: döntsük el magunk, mennyire akarunk, vagy nem akarunk azonosulni vele. S vajon kik vagyunk e világban mi? Talán azok, akikkel az események maguktól történnek, vagy a szabad akarat (képzelt) bajnokai, vagy az a Pesti Kornél, aki névváltoztatásért folyamodva kicserélné személyiségét, eltörölve ezzel családjának évszázadokra visszatekintő múltját, esetleg a záró novella csótányból emberré lett Gregor Samsája? Lehetetlen nem gondolni: mind mi vagyunk.

„A világot meg kell alapozni, hogy lakható lehessen. A világ nem a *van*, hanem a *lehet*. (...) Ha csak *elfogadjuk* a világot, ha nem állunk a történések útjába, életünk *elfolyik*: régi medrében, gátak közt, földkupacokat kerülget” – olvassuk a kötet utolsó lapjain – „Hivatásunk az árterek és magaslatok művelése, belakása. Nem azért van ez, mert a világ ilyen, nem azért ilyen a sorsunk; hanem azért, mert *mi magunk* ezt a feladatot szántuk *magunknak*. Nem csak maradandót nem: *jelentőset* sem tudunk alkotni (...)” Sem maradandót, sem jelentőset... Ahogy Prágai regényhősei sem tesznek jelentős dolgokat, csupán élnek hétköznapijait, néha szokatlan eseményekbe csöppennek, de többnyire ez sem lendíti ki őket a magabiztos semmittevésből; ahogy az élet lassan elfolyik mellettük, részesei csupán, nem alakító tényezői. Pesti Kornél a ma embere, keze között szétfolynak a napok, a ma írója: reménytelenül kudarokra ítélte.

Az írás legmélyebb rétege, amelynek felfedezése csak a kitartó figyelmű, elszánt olvasónak adatik meg: megrendítő. Szembesítés egy olyan korról, mely mindinkább kiüriti belőlünk valaha volt vágyainkat s az élet kiolthatatlannak hitt szeretetét. Az idősíkok kuszasága, a történetek olykor

zavaros folyama csak arra hivatott, hogy elterelje figyelmünket a lényegről. Aki ezt nem veszi észre, csak sorokat olvas, csak a megértés nélküli megismerés birtokosa lehet Prágai Tamás könyvének kalandjaiban. Hangok szólnak hozzánk, személyek mutatkoznak be, sorsok futnak semmibe előttünk, s közülük ki megért valamit a mindenség üzenetéből, ki egész életében süket fülekkel jár-kelel a világban. Itt-ott felbukkan egy új arc, ugrunk az időben, kavarog a történet. – Míg az utolsó oldalakon a zaklatottság megnyugodni látszik: „Életemen tapasztalom: mindig a lehető legjobb történik. Az is a lehető legjobb, hogy kiderül: rákos vagyok. Együtt kell élnem a tudattal, hogy hamarosan meghalok; egyelőre nincsenek fájdalmaim. Mindig féltem a haláltól; a Magasságos kegyelme munkálkodik abban, hogy hosszan elnyúló haláltusával ajándékozott meg. Időt enged, hogy szembenézzek a félelemmel.”

Veszélyes technikát választott az író. Ha olvasójának alaposan a felszín alá kell merülnie, hogy eljusson hozzá az üzenet, s a történet olykor nagy nehézségek árán kibogozott szálaiból megfonja a maga fonalát, és megalkossa a maga Pesti Kornélját, a szerzői szerep ennél még sokkal nagyobb elmélyülést kíván, mert a palló meginoghat, a talaj ingoványossá válhat, könnyűszerrel átfordulhatunk a totális káoszba. (S van-e onnan visszatérés?) Ez itt (egyelőre) a határ vonal; zöldhatár, az átjárás illegális, de ha elfogadjuk az utat, amelyre a szerző invitál, izgalmas kalandokban lehet részünk. S e keskeny határterületen mozogni mindig a legnagyobb kihívás. Írói, emberi próba.

Rózsássy Barbara

**Feliratkozás
a Magyar Napló elektronikus levelezőlistájára**

KEDVES BARÁTUNK!

Ha szeretne csatlakozni virtuális hírlevelünk népes olvasótáborához és a jövőben rendszeresebb, közvetlen tájékoztatást kapni legújabb kiadványainkról, programjainkról, kérjük, küldjön egy e-mailt alábbi címünkre:

info@magyarnaplo.hu

Így nevét és e-mail címét felvehetjük elektronikus levelezőlistánkra.

Kérjük, ajánlja a Magyar Napló hírlevelét barátainak, ismerőseinek is!

Elérhetőségünk a világhálón: **www.magyarnaplo.hu**

A Magyar Napló Kiadó könyveit megvásárolhatja internetes könyvruházunkban is, a világhálón! Internetes rendelésnél a postaköltséget kiadónk állja.